

LÄRAR- HANDLEDNING

Hjärta av eld

av Ingelin Angerborn

En handledning av David Renklint



Introduktion

Jag tyckte först att det lät som ett djur, men det dröjde inte många sekunder förrän jag förstod att det inte bara var ett ljud, utan ord. Släpiga, förvrängda och svåra att uppfatta. Men när man väl hörde dem, var det inte särskilt svårt att förstå budskapet.

– Ut härifrån! Ut härifrån! Ut härifrån ...

Mårten, Shirin, Bella och Hilding ska vara med i en skräckfilmstävling på höstlovet. De ska skriva manus, filma och spela alla rollerna själva. Dessutom har de hittat den perfekta inspelningsplatsen – en gammal kyrka som stått tom i flera år.

Enligt Mårtens kusin Filip spökar det i kyrkan. Filip är visserligen en mästare på att ljuga ihop saker, men kyrkan verkar faktiskt ha övergivits i all hast. Och när det börjar hända obehagliga saker under filminspelningen, vet Mårten snart inte vad han ska tro längre. Stämmer det som Filip säger i alla fall? Finns det en vandrande vålnad i kyrkan? Vålnaden av ett barn utan hjärta?

Femte och avslutande delen i den andlöst spännande Hjärtserien. *Hjärta av eld* är en fristående fortsättning på *Hjärta av damm*, *Hjärta av sten*, *Hjärta av mörker* och *Hjärta av glas*.

Jobba vidare med boken

Hjärta av eld kan användas i flera ämnen inom skolan utöver svenskan och användas som diskussionsunderlag i samband med bland annat historia och religion, med fokus på exempelvis folktro och livsåskådning.

Nedan följer några exempel på punkter från olika ämnens centrala innehåll för årskurs 4–6 i Lgr22 som kan kopplas till *Hjärta av eld*, antingen som fristående lektionsstoff eller till grund för ett ämnesöverskridande arbete. Då det är så många punkter från det centrala innehållet i svenska samt svenska som andraspråk som kan kopplas till läsningen av boken och diskussionen om den nämns inte dessa ämnen nedan, men svenskämnet har legat till grund för formuleringen av majoriteten av läsförståelsefrågorna.

Sedan kommer de ovan nämnda läsförståelsefrågorna kopplade till varje kapitel och slutligen finns det förslag på frågor att diskutera efter läsningen. Frågorna är tänkta att utveckla elevernas läsförståelse och samtidigt väcka läslust. Alla frågor kan användas fristående från varandra och som exempel kan fokus vara på enbart ”på raderna”-frågorna, som handlar om berättelsens handling. I vissa grupper och vid vissa tillfällen kan detta fungera bättre som lässtrategi än att analysera för djupt eller att koppla för mycket till elevers egna erfarenheter.

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGORNA ÄR INDELADE I TRE KATEGORIER:

- På raderna, som handlar om att hitta svaret i texten.
Det explicita.
- Mellan raderna, att dra egna slutsatser, analysera, inferera och tolka. Det implicita.
- Bortom raderna, att reflektera och tänka mer utanför berättelsen, antingen genom att diskutera i helklass eller mindre grupper. Här görs också kopplingar till elevens egna erfarenheter.

Lgr22

BIOLOGI

- Människans pubertet, reproduktion, sexualitet och identitet samt frågor om relationer, kärlek och ansvar.

HISTORIA

- Vad historiska källor är, till exempel arkeologiska fynd, texter, muntliga berättelser och digitalt material, och hur de kan användas för att ge kunskaper om det förflutna.
- Likheter och skillnader i levnadsvillkor för barn, kvinnor och män under tidsperioden.
- Jordbrukets omvandling och den stora folkökningen samt översiktligt om den tidiga industrialiseringen i Sverige. Olika konsekvenser av detta för barns, kvinnors och mäns levnadsvillkor.
- Vad historiska källor från tidsperioden, till exempel kyrkböcker, fotografier och domstolsprotokoll, kan berätta om det förflutna.

RELIGIONSKUNSKAP

- Ritualer och religiöst motiverade levnadsregler samt heliga platser och rum i kristendom, islam och judendom.
- Centrala tankegångar med koppling till ritualer, levnadsregler och heliga platser inom kristendom, islam och judendom, till exempel som de uttrycks i berättelser i Bibeln och andra religiösa urkunder.
- Hur religioner framställs och representeras på olika sätt i media och i andra sammanhang och hur det kan påverka människors bilder av sig själva och andra.
- Kristendomens betydelse för värderingar och kultur i det svenska samhället förr och nu.
- Människors religiösa och livsåskådningsmässiga tillhörigheter i Sverige i dag samt hur detta har förändrats över tid.
- Samtal om och reflektion över vardagliga moraliska frågor utifrån elevernas egna argument och olika religiösa tolkningar. Sådana frågor kan till exempel handla om ansvar, utanförskap, kränkningar, jämställdhet och sexualitet.
- Samtal om och reflektion över livsfrågor utifrån elevernas egna tankar och olika religiösa tolkningar. Sådana frågor kan till exempel handla om vad som är viktigt i livet och olika föreställningar om vad som händer efter döden.

SAMHÄLLSKUNSKAP

- Sociala roller och normer i olika sammanhang, till exempel inom familjen och i vänskapsrelationer. Könroller, jämställdhet och sexualitet.

Före läsningen

- Beskriv omslaget, med ett eller flera ord. Lek med adjektiv.
- Vilka detaljer kan du se?
- Vad gör dig mest nyfiken?
- Har du läst eller sett något liknande?
- Vad tror du att den här boken kommer handla om?
- Har du läst något annat av författaren?

Under läsningen

Oavsett om det är högläsning eller tyst läsning kan det finnas behov av att stanna upp och diskutera en del ord och uttryck. Eleverna kan själva också samla på sig svåra ord som sedan kan användas i övningar, och för att göra tydliga kopplingar till andra ämnen.

Läsförståelse-frågor

Kapitel 1

ORD OCH UTTRYCK
iver, dokumentär, jury

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Vilken årstid är det? (på raderna)
- Vem är jaget i kapitlet och hela berättelsen? (mellan raderna)
- Vad menar han med att *snälla Mårten* inte brukar betyda att han är snäll? (mellan raderna)
- Vem är Nelli? (mellan raderna)
- Kan det svida i ett hjärta? (bortom raderna)

Kapitel 2

ORD OCH UTTRYCK
ven/vina, misskött, grimasera, hänga på tre-kvart, sidobyggnad

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Vad vill Mårten att de ska göra för att kunna filma sin läskiga film där? (på raderna)
- Varför blir Mårten så besviken? (mellan raderna)
- Ordet ”missköta” har egentligen tre S, men enligt språkregeln tar man bort ett av dem. Kan du komma på fler ord som också egentligen har tre likadana konsonanter? (bortom raderna)

Kapitel 3

ORD OCH UTTRYCK
i princip

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Vad diskuterar de att eventuellt göra? (på raderna)
- Varför ger Bella Shirin en förvånad blick? (mellan raderna)
- Tror du att du skulle ha vågat gå in i den övergivna kyrkan? (bortom raderna)

Kapitel 4

ORD OCH UTTRYCK
onekligen, pinnstol, draperi, djurplågeri, skräll

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Varför tror Shirin att det bor någon i huset? (på raderna)
- Vad finns bakom draperiet? (på raderna)
- Hur avgör de att det antagligen inte bor någon där ändå? (mellan raderna)
- Har du läst något i Bibeln någon gång? Eller i någon annan religions skrift eller bok? (bortom raderna)

Kapitel 5

ORD OCH UTTRYCK
skeptisk, gå upp i rök, tankfull, belåten

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Varför har de sprungit ut? (på raderna)
- Varför pratar de om vind och blåst så mycket? (mellan raderna)
- Varför ska de ses vid simhallen? (mellan raderna)
- Vad tror du att Mårten såg i fönstret? (bortom raderna)

Kapitel 6

ORD OCH UTTRYCK
glimma, zooma, slowmotion

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Vad kollar Mårten på när han äter? (på raderna)
- Vad ser han i sitt klipp? (på raderna)
- Vad är en av fördelarna med att vara ensam hemma? (mellan raderna)
- Vad är din favoritmat? (bortom raderna)

Kapitel 7

ORD OCH UTTRYCK

ödslig, visserligen, rimligtvis, gavel, tonfall, kastvind, skrock

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Vilken färg är det på bilen de pratar om? (på raderna)
- Var fick Mårten sin idé ifrån? (mellan raderna)
- Varför ska de kolla om något har blåst omkull? (mellan raderna)
- Känner du till något mer skrock än sju års olycka för en trasig spegel? (bortom raderna)

Kapitel 8

ORD OCH UTTRYCK

diskussion, hastig, dunkel, rörande överens, predikstol, vidgas, manus, svårtydd, bedjande

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

- När vill Mårten filma? (på raderna)
- Vad var det för fågel? (på raderna)
- Varför diskuterar de bilderna och tavlorna inne i kyrkan? (mellan raderna)
- Tycker du om fåglar? (bortom raderna)

Kapitel 9

ORD OCH UTTRYCK

naturlig förklaring, varnande blick, hånfull, slice, djävulsdyrkare

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Vilka är Filip och Lukas? (på raderna)
- Minns du vad det är för guldmedalj som Mårten tänker på hela tiden? (mellan raderna)
- Vad menar Sanna med att det får bli makaroner och ketchup resten av veckan? (mellan raderna)
- Har du någon favoritpizza? (bortom raderna)

Kapitel 10

ORD OCH UTTRYCK

triceratops, tyrannosaurus, tolka, övernaturlig, maratonlopp

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Vad leker Mårten och Lukas med? (på raderna)
- Varför säger Mårten att de ska spela in i en skog? (mellan raderna)
- Ordet fajt är en försvenskning av fight. Kan du komma på fler liknande försvenskningar av engelska ord? (bortom raderna)

Kapitel 11

ORD OCH UTTRYCK

ansiktsuttryck, ångerfull, hypnotisera, protestera

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Varför skäller Bella på Mårten? (på raderna)
- Varför ska Mårten be Nelli om ursäkt? (mellan raderna)
- Har du någon gissning på vad det är för klurig blick som Bella och Shirin delar? (bortom raderna)

Kapitel 12

ORD OCH UTTRYCK

misstänksam, motvilligt, snörpa på munnen, dra på munnen, missuppfattning, display

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Vad har Mårten i påsen? (på raderna)
- Vem är Malin? (på raderna)
- Hur blir korpen läskig igen? (mellan raderna)
- Varför vill Shirin ha andra kläder på sig? (mellan raderna)

Kapitel 13

ORD OCH UTTRYCK

tvärdrag, rimlig, snirkling, automatisk

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Vad är det som låter? (på raderna)
- Varför är det inte rimligt att det är uteliggaren som har satt igång larmet? (mellan raderna)
- Varför vill Mårten hitta sin tändsticksask? (mellan raderna)
- Har du hört ett brandlarm eller en rökvarnare någon gång? (bortom raderna)

Kapitel 14

ORD OCH UTTRYCK

hundra procent, repetition, världsklass, succé, fiasko

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Vem skriver Mårten med? (på raderna)
- Varför börjar Mårtens pappa prata om att Mårten inte får tända ljus och måste vara försiktig med eld? (mellan raderna)
- Varför tänker Mårten att det inte kan ha varit vinden som släckte ljusen? (mellan raderna)

Kapitel 15

ORD OCH UTTRYCK

fleece

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Vad har Shirin bakat? (på raderna)
- Varför ses bara Mårten och Shirin? (mellan raderna)
- Vad har du helst på din frukostmacka? (bortom raderna)
- ”Det viktigaste är att dom är bakade med ...”? Med vad? Vad tänkte Shirin egentligen säga? (bortom raderna)

Kapitel 16

ORD OCH UTTRYCK

osannolik, svårtydd, massmördare, lönt

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Vad hittar de under filten? (på raderna)
- Varför är kyrkan öde? (mellan raderna)
- Vad är Mårten avundsjuk på? (mellan raderna)
- Hur skulle din perfekta picknick se ut? (bortom raderna)

Kapitel 17

ORD OCH UTTRYCK

rökpapper, cell, inombords, ljuskrona, takbjälke, på vid gavel, virvelvind

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Vad har Hilding med sig? (på raderna)
- Varför slutar de filma? (på raderna)
- På vilket sätt kan det bli ett problem att filma när låtsasljusen släcks? (mellan raderna)
- Varför filmar Mårten trots att de andra inte skådespelar för tillfället? (mellan raderna)

Kapitel 18

ORD OCH UTTRYCK

skeptisk

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Varför springer de? (på raderna)
- Vad är det med korpen? (mellan raderna)
- Varför pratar Shirin om en trana? (mellan raderna)
- Tror du på spöken? (bortom raderna)

Kapitel 19

ORD OCH UTTRYCK

kakao, hemlig ingrediens, överhuvudtaget, skymma, vettskrämd

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Varför springer han ut? (på raderna)
- Varför tänder Mårten överallt? (mellan raderna)
- Brukar du kolla på Youtube? Vad brukar du kolla på då? (bortom raderna)

Kapitel 20

ORD OCH UTTRYCK

lättnad, svårförklarligt

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Vilka var det som kom? (på raderna)
- Vad hittar Mårten på nattduksbordet? (på raderna)
- Varför vrider Mårtens pappa på stolen? (mellan raderna)
- Vad menar man med ett en sten faller från ens hjärta? Vad betyder det? (bortom raderna)
- Hur tror du att tändsticksasken hamnade där? (bortom raderna)

Kapitel 21

ORD OCH UTTRYCK

fundersam, ljudeffekter

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Vad var det i botten av asken? (på raderna)
- Minns du vem Filip är? (på raderna)
- Varför pratar de om tändsticksasken? (mellan raderna)
- Vad är den hemliga ingrediensen på K? (bortom raderna)

Kapitel 22

ORD OCH UTTRYCK

velande, närbild, andfådd, barnarbete, lysrör, hjärtskärande, förvrängd

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Vem ringer till Mårten? (på raderna)
- Varför röjer Mårten i garaget? (mellan raderna)
- Brukar du fira halloween på något sätt? (bortom raderna)

Kapitel 23

ORD OCH UTTRYCK

skräckslagen, ängslig, poltergeist, övervägande, destruktiv, medlidsamt, livshotande

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Varför sprang de ut från garaget? (på raderna)
- Varför ringer de Nelli? (mellan raderna)
- Varför tycker Mårten att det är jobbigt att ringa Nelli? (mellan raderna)
- Vad får de reda på som skrämmar framför allt Mårten? (mellan raderna)
- Har du varit maskeradklädd någon gång? (bortom raderna)

Kapitel 24

ORD OCH UTTRYCK

isande kall

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Vem är det som kommer till barnen? (på raderna)
- Vart ska de åka? (på raderna)
- Vad har Nelli för förmåga? (mellan raderna)
- Hur skulle du definiera skillnaden mellan att titta och att blänga? Kan du komma på fler ord för att titta på någon/något? (bortom raderna)

Kapitel 25

ORD OCH UTTRYCK

öde, siluett

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Vem sitter på Mårtens pakethållare? (på raderna)
- Varför tvärstannar Nelli på parkeringen? (på raderna)
- Vad menar Nelli med att hon hellre åker med en *riktig* kompis? (mellan raderna)
- Varför tror du att Shirin valde Mårtens pakethållare? (bortom raderna)

Kapitel 26

ORD OCH UTTRYCK

illvillig, ömtålig, kvida, klockren

- Läsförståelsefrågor
- Vad känner Mårten lukten av? (på raderna)
- Varför blir Mårten lättad? (mellan raderna)
- Skulle du vilja ha Nellis förmåga? (bortom raderna)

Kapitel 27

ORD OCH UTTRYCK

skrolla, hållögd, underlig, fosfor, vanligt förekommande

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Vad är det som spöket kupar mot bröstet? (på raderna)
- Vem var Axel Jonsson? (på raderna)
- Vad är det för fabrik de pratar om? (mellan raderna)
- I det här kapitlet används "öde" som ett substantiv och i det förra som ett adjektiv. Kan du komma på fler ord som är homografer (som stavas likadant) eller homonymer (som uttalas likadant) men som är olika ordklasser? (bortom raderna)

Kapitel 28

ORD OCH UTTRYCK

gråmurrig, gestalt

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Vem ska Nelli försöka få kontakt med? (på raderna)
- Vilka säger de hej då till? (på raderna)
- Vad menar de med att ta kontakt? (mellan raderna)
- Varför håller de händer? (mellan raderna)

Kapitel 29

ORD OCH UTTRYCK

himla med ögonen, njutningsfull, belåten, replik, blickstill

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Vem går de hem till? (på raderna)
- Vad kommer de fram till med det ritade hjärtat i tändsticksasken? (mellan raderna)
- Vad menar Mårten med att han tycker att Shirins hemliga ingrediens är jättebra? (mellan raderna)
- Hungriga som vargar! Kan du komma på fler ordspråk och uttryck som har med djur att göra? (bortom raderna)

Kapitel 30

ORD OCH UTTRYCK

jury, motivering, reportage

LÄSFÖRSTÅELSEFRÅGOR

- Hur gick det i filmtävlingen? (på raderna)
- Vad var det som hade knäppt? (på raderna)
- Varför vill Mårten nog inte se skräckfilm på bio? (mellan raderna)
- Vad ser du helst på bio? (bortom raderna)

Efter läsningen

- Vad tror du kommer hända sen? Det finns inga rätta svar, utan gissa och fantisera om det kommer hända något mer med Mårten och hans vänner.
- Den här boken är den femte delen i en serie. Har du läst de andra böckerna? Del ett heter *Hjärta av damm*, del två heter *Hjärta av sten*, del tre heter *Hjärta av mörker* och del fyra heter *Hjärta av glas*. Vad tror du att de handlar om?
- Vem eller vilka i berättelsen kan du själv känna igen dig i?
- Finns det något som du tycker att författaren kunde ha skrivit annorlunda?
- Vad gillade du mest med boken?
- Fanns det något du inte gillade lika mycket?
- Varför tror du att boken heter *Hjärta av eld*? Kan du hitta på några alternativa boktitlar?
- När var det som mest spännande?
- Har du någon favoritscen, favorithändelse eller favoritkapitel?
- Har du läst eller sett något annat som påminner om den här boken?
- Har du läst något annat av Ingelin Angerborn?
- Om det kom en uppföljare, vad tycker du att den skulle handla om?

Författarens skrivtips

Vad ska man skriva om?

Man kan så klart skriva om precis vad som helst, men ofta kan det vara bra att utgå ifrån sig själv och helt enkelt skriva om sånt man själv tycker är spännande eller läskigt. Kanske till och med något man har varit med om. De flesta har förmodligen inte träffat varken spöken eller zombies, men alla har vi ju faktiskt blivit rädda ...

Vem, var, när och hur?

Innan man börjar skriva finns det några saker som kan vara ganska bra att fundera på. Som t.ex. det här:

- *Vem* handlar det om? Handlar boken om en person eller flera? Och hur är egentligen de här personerna?
- *Var* utspelar det sig? Är det i stan eller på landet? I en skola eller på en öde kyrkogård? Eller har du varit på något läskigt ställe som du skulle kunna skriva om?
- *När* utspelar det sig? Är det nutid, dåtid eller kanske framtid?
- *Hur* länge utspelar det sig? Händer alltihop i hela boken på samma dag, eller på en vecka eller handlar den kanske om ett helt liv?

Börja med något spännande

Det finns så klart tusen sätt att börja en bok på, men ofta kan det vara bra att försöka börja mitt i en händelse. Gärna något spännande, förstås, så att man får läsaren att fastna direkt och vilja läsa vidare. Man behöver till exempel inte beskriva personen och platsen och sånt först, utan det kan man smyga in lite längre fram i berättelsen.

Hitta på slutet först

Det här låter kanske lite bakvänt, men det är faktiskt smart att ha ett slut på historien redan från början. För då vet man hela tiden vart man är på väg med sin berättelse, så att man inte plötsligt börjar skriva en massa saker som kanske inte ens hör dit. Och kommer man på ett bättre slut medan man håller på och skriver, så är det ju så klart bara att byta.

Ha inte för bråttom

När man skriver något spännande, vill man ganska ofta fort fram till det mest läskiga. Så är det i alla fall för mig. Men det blir faktiskt ännu mer spännande om man försöker att inte ha så bråttom, utan i stället tar tid på sig att bygga upp en läskig stämning och en förväntan på det som ska hända. Låt läsaren ana att det kommer att hända något, men avslöja bara lite i taget.

Känn efter

Många tycker att det är svårt att beskriva saker så att det känns läskigt på riktigt. Mitt tips är att försöka leva sig in i personerna och det som händer i boken. Hur känns det till exempel om man är ensam i ett mörkt rum och plötsligt tycker att man hör någon som andas därinne. Vad händer i kroppen då? Slår hjärtat fortare? Reser sig håret på armarna? Och vad tänker man egentligen när något sånt händer? Blunda och känn efter!

Läs, läs, läs!

Det här är nog egentligen mitt bästa tips, för jag tror nämligen att man lär sig väldigt mycket om hur man kan bygga upp en berättelse genom att läsa och se hur andra har gjort. Det händer liksom utan att man ens behöver tänka särskilt mycket på det. Bara genom att man läser. Smart, eller hur?